IV. Geležies amžiaus kapinynai
Cemeteries of the Iron Age

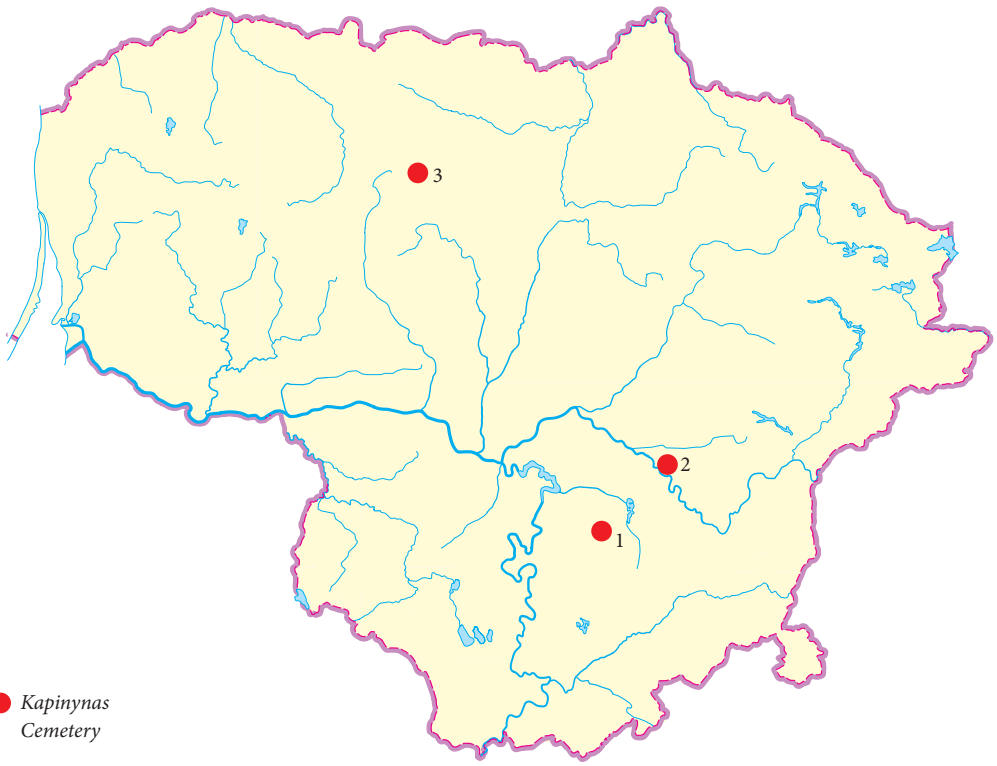

● *Kapinynas*
Cemetery

1. *Bajorai*
2. *Semeniškės*
3. *Šiauliai*

Audronė Šapaitė

Šiaulių kapinynas

2010 m. tęsti archeologiniai tyrinėjimai Šiaulių kapinyno (UK 27096) teritorijoje. Jie vykdyti iki šiol netirtame Vaisių g. 14/14A sklype, esančiame Šiaulių kapinyno PV dalyje. Iškastos 3 perkasos ir žvalgyti plotai, kur kultūrinis sluoksnis suardytas ankstesnės ūkinės veiklos.

Šiaulių kapinynas Vaisių gatvėje pradėtas tyrinėti 1961 m., tyrimai pratęsti 1998 m. (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 271–273). Vaisių g. 16A namo sklypas tirtas 2007 (žr. *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 189–190), 2008 (žr. *ATL 2007 metais*, V., 2009, p. 128–130) ir 2009 m. (žr. *ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 125–128).

2010 m. buvo rekonstruojamas Vaisių g. 14A pastatas, dalinai apšiltinami Vaisių g. 14 namo pamatai. Tyrimų metu buvo iškastos 3 perkasos (P 9–11), žvalgyta vandentiekio ir kanalizacijos trasa, kasta senos trasos vietoje, kelmų rovimo vieta, lygintas žemės paviršius Vaisių g. 14A pastato viduje. Bendras perkasų plotas – 47,54 m^2, žvalgytas plotas – 50,45 m^2.

Perkasoje 9 po XX a. susiformavusiu sluoksniu su pavieniais žmonių kaulais rastas vienas apardytas *kapas 17*. Kaukolė buvo dalinai suardyta, be veidinės dalies. Skeleto apatinė dalis nukasta tiesiant kanalizacijos trasą. Pagal palaidojimo orientaciją mirusysis buvo moteriškos lyties. Įkapių prie mirusiojo nerasta. Karsto liekanų, akmenų kapo duobėje nebuvo. Toje pačioje perkasoje įžeminio molio fone užfiksuotos kelios netaisyklingos formos 4–6 cm gylio pilkšvo smėlio dėmės. Tai gali būti suardytų kapų dugnai, tačiau jokių radinių, patvirtinančių šią prielaidą, nebuvo.

Vaisių g. 14A pastate įrenginėjamo garažo viduje buvo iki 30 cm gylio nukasinėjamas žemės paviršius. Jame beveik visame plote rasta žmonių kaulų iš suardytų kapų. Ten, kur buvo didesnė kaulų koncentracija, rasta ir iš savo vietos išjudintų įkapių. Tai įmovinis ietigalis (1 pav.), žalvarinės įvijinės apyrankės fragmentas ir du geležiniai peiliai – vienas tiesia nugarėle (2 pav.), kitas lenkta (3 pav.).

Perkasose 10 ir ***11***, iškastose arčiau Vaisių g. 14 pastato, palaidojimų ir pavienių žmonių kaulų neaptikta, šie plotai greičiausiai buvo neužlaidoti.

Be kapinyno objektų, perkasose ir žvalgytose vietose rasta XIX–XX a. pirmos pusės ke-

1 pav. Įmovinis ietigalis, atsitiktinis radinys. A. Šapaitės nuotr.

Fig. 1. A socketed spearhead, a chance find.

2 pav. Peilis tiesia nugarėle, atsitiktinis radinys. A. Šapaitės nuotr.

Fig. 2. A knife with a straight back, a chance find.

3 pav. Peilis lenkta nugarėle, atsitiktinis radinys. A. Šapaitės nuotr.

Fig. 3. A knife with a curved back, a chance find.

ramikos, koklių, 1874 m. vokiška moneta – 1 pfenigas.

Kultūrinio sluoksnio storis 2010 m. tirtuose plotuose buvo 0,6–1,35 m.

Nuo 1961 m. Šiaulių kapinyno teritorijoje ištirtas 361,89 m^2 plotas (1961 – 15 m^2, 1998 – 12,5 m^2, 2007 – 24,5 m^2, 2008 – 184,5 m^2, 2009 – 27,4 m^2, 2010 m. – 97,99 m^2). Iš viso nuo 1961 m. rasta 19 kapų.

Pagal ankstesnių tyrimų medžiagą kapinynas datuojamas IV–V a. 2010 m. radiniai naudoti ilgą laikotarpį, kapinyno datavimui IV–V a. neprieštarauja, tačiau datos patikslinimui papildomos informacijos nesuteikia. Išvada, kad Šiaulių kapinynas (Vaisių gatvėje) yra plokštinis, nesikeičia, nors tikimybės, kad vainikai galėjo būti suardyti vėlesnės ūkinės veiklos, visiškai atmesti negalime.

Radiniai saugomi ŠAM Archeologijos skyriuje.

Šiauliai cemetery

In 2010, the excavation on the grounds of Šiauliai cemetery continued.

Burial 17, which had been disturbed and contained no grave goods, was found and three irregularly shaped stains of greyish sand that was 4–6 cm deep were recorded. These could be the bottoms of destroyed burials. Isolated bones from destroyed burials as well as grave goods: a socketed iron spearhead (Fig. 1), two iron knives (Figs. 2, 3), and a fragment of a bronze coil bracelet were found inside the garage in the building at Vaisių St. 14A.

Since 1961, 361.89 m^2 have been excavated on the grounds of Šiauliai cemetery and 19 burials found. The finds discovered in 2010 did not yield any additional information for dating the cemetery.

Vykintas Vaitkevičius

Bajorų kapinynas

2010 m. KU ir KšM tęsė Bajorų kapinyno (Elektrėnų sav., Kietaviškių sen.) tyrinėjimus (žr. *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 146–153; *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 192–198; *ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 134–140; *ATL 2009 metais,* V., 2010, p. 128–135). Tyrimų metu aptikti radiniai perduoti į KšM.

Tyrimai Bajorų pelkėje buvo sumanyti jau prieš kelerius metus. Atidėliota laukiant palankesnių oro sąlygų ir komplektuojant ekspedicijos įrangą. 2010 m. ištirtas plotas 26 (10 m^2) ir pradėtas tirti plotas 27 (4 m^2) kapinyno kalvos Š–ŠV papėdėje, pelkėje (1 pav.). Plotas 27 tapo pirmuoju visiškai vandens apsemtu tyrimų plotu, čia ieškota 2009 m. plotuose 22 ir 23 aptikto radinių telkinio tęsinio Š kryptimi. Nors prireikė daug fizinių jėgų, valios ir lėšų, tikslas buvo įgyvendintas.

Ekspedicijos metu naudotos dvi sijoklės su 3x3 mm tankio tinkleliais ir viena plovyklė su 2x2 mm tankio tinkleliu. Ir sijoklėse, ir plovyklėje žemė, įskaitant velėną ir ajerų šaknis, buvo plaunama. Vandenį iš pelkės tiekė aukšto slėgio benzininis siurblys *Honda WH20X*, naudota 60 m ilgio žarna, buvusi komplekte kartu su siurbliu, ir 4 papildomos 20 m ilgio žarnos, kurios buvo prijungtos prie vandens skirstytuvo.

Ekspedicijos metu daug dėmesio skirta darbo sąnaudų apskaičiavimui – išanalizuotas vandens siurblio darbo režimo ir kitos techninės įrangos santykis su operatoriaus atliekamo žemių plovimo efektyvumu. Nustatyta, kad vienodai efektyvus yra silpnesniu režimu veikiantis vandens siurblys – 2,5 l benzino užtenka 7 nepertraukiamo darbo valandoms, Bajorų kapinyno tyrimuose prie plovyklės